

רמות אבטלה עתידיות

תוכנית רדיו עם רון נשיאל 5 במרץ 2005

האבטלה היא אחת הסוגיות שמדברים עליה רבות וחדשות לבקרים בתקשורת החופשית. יש בה את הפוטנציאל להפיל או להעלות ממשלות במדינות חופשיות. ועם כל זאת האמת העמוקה של מגמות ארוכות הטווח ברמות האבטלה שנצטרך לחיות איתם נעלמות מהדיון הציבורי.

היום אני רוצה לסכם עבור המאזינים שלנו מחקרים רבים העוסקים ברמות האבטלה שכנראה נגזר על התרבויות המפותחות לחיות איתן במאה ה-21.

מקובל לטעון, שהמהפכה התעשייתית הביאה איתה את מעמד הביניים. רק לפני כשלוש מאות שנה העולם היה מאורגן כך: אלפיון אחד של החברה היה לו ביטחון כלכלי שליווה אותו כל ימי חייו. ואילו שאר העולם נאבק מאבק יום יומי כדי להביא פת לחם בסוף היום לילדיו – ללא כל ביטחון מה יביא אותו היום הבא.

משום כך כשהתחיל מעמד הביניים לעלות, בגלל אופייה של המהפכה התעשייתית, הדבר החשוב ביותר עבורם היה לדאוג למה שנראה היה בעיניהם כדבר החשוב ביותר שאיפיון את המעמד הגבוה – הביטחון הסוציאלי.

משום כך נהוג לטעון היום שאחד הערכים החשובים ביותר במדינת הלאום היא **זכותו של כל אחד להיות מועסק** שהנגזרת שלה הוא הביטחון סוציאלי שמלווה עם ההעסקה. הזכות הזו התקבעה לא בכדי וגם אחר מאבק דמים – תרתי משמע – שניהלו אירגוני העובדים זה כמאתיים שנה.

המאבק הזה עיצב את המדינות המתועשות מחדש כך שלקראת סוף המאה ה-20 החברה התחלקה לשלושה חלקים ברורים: החלק האחד – אליטות, שמונות כעשרה אחוז מהחברה, החלק השני – המעמד הבינוני שמונה כ-70 עד שמונים אחוז, והמעמד הנמוך שמונה כעשרה עד עשרים אחוז. המאבקים של ארגוני העובדים הביאו את מדינת הלאום להתחייב, מחד, לנסות להעסיק את כל החברה ואם זה לא מסתייע בשלבים מסויימים אזי לדאוג לאלו שלא מוצאים תעסוקה בתקופות המעבר. ואני מדגיש "בתקופות המעבר". כי ההנחה היא שכולם צריכים להיות מועסקים בכל מקרה. הערך הזה של תעסוקה לכל, הביא איתו בהכרח ערכים אחרים כדוגמת שוויוניות במקום העבודה, שוויוניות חברתית, ועוד.

הסדר החברתי הזה התקיים בקושי רב. אבל כל עוד אופי העיסוקים שמדינת הלאום יכולה לספק היה עבודת כפיים שדורשת הכשרה מעטה, הסדר הזה נשמר פחות או יותר.

ברגע שאופי העיסוקים של מדינת הלאום המודרנית התחילו להשתנות ותבעו הכשרות מורכבות וארוכות יותר, וברגע שחוסנה של מדינה התחיל להמדד לא על ידי כמה גלגלים של מכוניות הצלחת לייצר ולייצא, אלא כמה רעיונות ייחודיים הצלחת להפיק. תכפיל את זה עם מגמה של גלובליזציה בה אין משמעות היכן אתה מייצר אלא כמה זול אתה מייצר ומה הערך המוסף של אותו הדבר שאתה מייצר... והסדר החברתי של מאתיים השנים האחרונות מתחיל להתבקע באמות הסיפין שלו.

הבעיה הגדולה היא שכדי לעודד את הפועל בתחילת המאה ה-21 להפיק רעיונות חדשים אתה צריך לתגמל אותו באופן שונה מחבריו—כדי ליצור מנגנון שיפיק עוד יותר רעיונות טובים. וכך בתחילת המאה ה-21 אנחנו מאבדים במהירות שיא את הערכים ששירתו אותנו במהפכה התעשייתית. ומתחילים לפתח ערכי תחרות שונים שאמורים לתגמל טוב יותר את הטובים שבינינו כדי שנוכל להתחרות בשווקים עולמיים.

התוצאה של התהליך הזה היא שכנראה אנחנו בעיצומה של מהפכה חדשה שפוחדים לדבר עליה כי היא משנה את הסדר המוכר שמאפיינה הם אלו :

1. מדינה מודרנית שרוצה להישאר מרכיב משמעותי במשק העולמי צריכה להתחיל לבנות מנגנונים חדשים שמתגמלים את הטובים והיצירתיים שבין העובדים שלה. מי שתמשיך לתגמל את עובדיה רק על סמך עוצמת ההתאגדות שלהם או על סמך הפז"ם שלהם בעבודה לא תוכל לייצר רעיונות חדשים בהמשך.
 2. כתוצאה מכך, ערכי השיויוניות יאבדו את עוצמתם. והמדינה תתחיל לומר בפירוש שהיא לא מסוגלת יותר לעמוד בהתחייבותה לספק עבודה לכולם.
 3. יותר ויותר אנשים לא יוכלו לעמוד באוירה התחרותית הזו ויגלשו מהמעמד הבינוני לעבר העשירונים התחתונים. מצד שני, יותר אנשים שיתוגמלו לפי מיטב הרעיונות שלהם יטפסו לעבר העשירונים הגבוהים. התופעה הזו מכונה אצלנו הפער החברתי ההולך ונפער.
 4. לא מעט עתידנים טוענים שהחברה האנושית של המאה הקרובה עומדת לעצב את עצמה מחדש כך : 30 אחוז עשירונים עליונים, מעמד הביניים יצטמק לכדי 40% והמעמדות הנמוכים יעלו ל-30%. מתוכם הרבה מאוד לא יוכלו להיות מועסקים במשך שנים רבות מחייהם.
- והנה לך המרקם למהפכות פוליטיות, כלכליות, וחברתיות בעתיד.